



SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 266/2022-37

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miloša Maďara a sudcov Jany Baricovej a Rastislava Kaššáka (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpenej Advokátskou kanceláriou ŠKODLER & PARTNERS, s. r. o., Dobšinského 12, Bratislava, v mene ktorej koná advokát a konateľ Mgr. Zdenko Seneši, proti uzneseniu Okresného súdu Bratislava IV č. k. 5 C 3/2021-77 z 5. januára 2022 takto

r o z h o d o l :

Ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e** .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkové okolnosti prípadu

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) 10. marca 2022 domáha vyslovenia porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) uznesením okresného súdu označeným v záhlaví tohto nálezu. Navrhuje napadnuté uznesenie zrušiť a vec vrátiť okresnému súdu na ďalšie konanie a priznať jej náhradu trov vzniknutých v konaní pred ústavným súdom.

1.1. Uznesením č. k. I. ÚS 266/2022-14 z 12. mája 2022 ústavný súd prijal ústavnú sťažnosť na ďalšie konanie v celom rozsahu podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“).

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že z iniciatívy sťažovateľky bolo na okresnom súde začaté konanie o náhradu škody na zdraví a náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch.

3. Uznesením č. k. 5 C 3/2021-66 z 20. augusta 2021 vydaným vyšším súdnym úradníkom okresný súd konanie zastavil podľa § 10 ods. 1 zákona Slovenskej národnej rady č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch a poplatku za výpis z registra trestov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon

o súdnych poplatkoch“), pretože sťažovateľka napriek výzve súdu zo 7. júna 2021 v stanovenej lehote nezaplatila súdny poplatok v sume 561,50 eur, pričom o následkoch jeho nezaplatenia bola náležite poučená.

4. Proti predmetnému uzneseniu podala sťažovateľka sťažnosť, v ktorej namietala nesprávny výpočet sumy vyrubeneho súdneho poplatku. Uviedla, že na výzvu súdu reagovala zaslaním námietok, v ktorých poukázala na skutočnosť, že výška súdneho poplatku je vyrubená v rozpore so zákonom o súdnych poplatkoch. Okresný súd mal podľa sťažovateľky postupovať podľa § 10 ods. 2 písm. c) zákona o súdnych poplatkoch a konanie nezastaviť, keďže požadovaná suma súdneho poplatku odporovala zákonnej úprave.

5. Sudca okresného súdu napadnutým uznesením sťažnosť sťažovateľky zamietol ako nedôvodnú podľa § 250 ods. 1 Civilného sporového poriadku.

5.1. V odôvodnení konštatoval, že strana sa môže proti výzve súdu na zaplatenie súdneho poplatku brániť až po jeho zaplatení, a to v následnej žiadosti o vrátenie preplatku z dôvodu prípadne nesprávne vyrubeneho súdneho poplatku podľa § 11 ods. 2 zákona o súdnych poplatkoch. Dodal, že sťažovateľke vznikla v zmysle § 5 ods. 1 zákona o súdnych poplatkoch poplatková povinnosť už okamihom podania žaloby na súd, pričom výzva na zaplatenie súdneho poplatku predstavuje len úkon, ktorého účelom je upozorniť stranu na nesplnenie si poplatkovej povinnosti. Proti výzve súdu na zaplatenie súdneho poplatku pritom nie je prípustný žiadny opravný prostriedok ani prostriedok procesnej obrany.

II.

Argumentácia sťažovateľky

6. Proti napadnutému uzneseniu okresného súdu podala sťažovateľka ústavnú sťažnosť, v ktorej, poukazujúc na relevantné ustanovenia zákona o súdnych poplatkoch, vysvetľuje dôvody, pre ktoré bol postup okresného súdu pri výpočte súdneho poplatku nesprávny. V tejto súvislosti tvrdí, že v prípade podania uskutočneného elektronickými prostriedkami sa suma súdneho poplatku pri viacerých žalovaných nárokoch vyrubí spôsobom, že sa určí suma poplatku pri každom nároku samostatne, ktorá sa zníži o 50 %, resp. o sumu 70 eur, a následne sa tieto čiastkové súdne poplatky sčítajú. Okresný súd však najprv sčítal všetky čiastkové súdne poplatky vyrubené za samostatné nároky a ich súčet následne znížil o sumu 70 eur. Vzhľadom na to, že súdny poplatok bol okresným súdom vyrubený vo výške odporujúcej právnej úprave, zastavenie konania okresným súdom pre nezaplatenie súdneho poplatku bolo v rozpore s § 10 ods. 2 písm. c) zákona o súdnych poplatkoch. Okresný súd sa pritom v dôvodoch napadnutého uznesenia žiadnym spôsobom nevysporiadal s jej námietkami uplatneným v sťažnosti, ktoré sa týkali nesprávne určenej sumy vyrubeneho súdneho poplatku. Z dôvodu absencie relevantného odôvodnenia sťažovateľka považuje napadnuté uznesenie za arbitrárne, svojvoľné a porušujúce jej právo na spravodlivé súdne konanie.

III.

Vyjadrenie okresného súdu, zúčastnenej osoby a replika sťažovateľky

III.1. Vyjadrenie okresného súdu

7. Okresný súd vo vyjadrení k dôvodom ústavnej sťažnosti č. k. SprV/56/2022 z 30. mája 2022 uvádza, že sťažovateľka, ktorá bola v konaní kvalifikovane právne zastúpená, nezaplatila súdny poplatok spolu s podaním žaloby, preto ju vyzval na jeho zaplatenie s tým, že sťažovateľku riadne poučil o následkoch jeho nezaplatenia. Sťažovateľka mala vedomosť o možných spôsoboch úhrady, ako aj o všetkých platobných údajoch potrebných na jej vykonanie, no napriek tomu súdny poplatok v stanovenej lehote neuhradila, preto okresný súd konanie zastavil. Na podporu správnosti svojho rozhodnutia okresný súd poukazuje na uznesenie ústavného súdu č. k. II. ÚS 87/2019, pričom zastáva názor, že pri rozhodovaní správne interpretoval a aplikoval ustanovenia zákona o súdnych poplatkoch, jeho závery sú dostatočne odôvodnené a nevykazujú žiadne znaky svojvôle. Z týchto dôvodov navrhuje ústavnej sťažnosti sťažovateľky nevyhovieť.

III.2. Vyjadrenie zúčastnenej osoby

8. Oznámením z 19. mája 2022 ústavný súd upovedomil žalovanú obchodnú spoločnosť [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], ako zúčastnenú osobu o podanej ústavnej sťažnosti sťažovateľky (§ 126 zákona o ústavnom súde) a umožnil jej vyjadriť sa k nej v lehote 10 dní od doručenia upovedomenia.

8.1. Žalovaná vo vyjadrení z 1. júna 2022 navrhuje ústavnej sťažnosti sťažovateľky nevyhovieť, pričom sa stotožňuje so záverom okresného súdu, že sporová strana sa môže proti výzve súdu na zaplatenie súdneho poplatku brániť až po jeho zaplatení, a to v následnej žiadosti o vrátenie preplatku z dôvodu prípadne nesprávne vyrubeneho súdneho poplatku podľa § 11 ods. 2 zákona o súdnych poplatkoch. Odkazuje aj na argumentáciu okresného súdu, podľa ktorej sťažovateľke vznikla poplatková povinnosť už okamihom podania žaloby (v zmysle § 5 ods. 1 zákona o súdnych poplatkoch) a výzva na zaplatenie súdneho poplatku tak predstavuje len úkon, ktorého účelom je upozorniť stranu na nesplnenie si poplatkovej povinnosti. Proti výzve súdu na zaplatenie súdneho poplatku pritom nie je prípustný žiadny opravný prostriedok ani prostriedok procesnej obrany.

III.3. Replika sťažovateľky

9. Sťažovateľka v replike doručenej ústavnému súdu 1. júla 2022 zotrváva na dôvodoch svojej ústavnej sťažnosti konštatujúc, že okresný súd sa ani vo svojom vyjadrení nezmenil o (ne)správnosti výpočtu súdneho poplatku, ktorý jej bol vyrubený. Opätovne pripomína znenie § 10 ods. 2 písm. c) zákona o súdnych poplatkoch. K poukazu okresného súdu na uznesenie ústavného súdu č. k. II. ÚS 87/2019 z 23. mája 2019 uvádza, že v predmetnom prípade bol účastníkovi konania zreteľne vysvetlený spôsob výpočtu súdneho poplatku, preto závery vyplývajúce z daného rozhodnutia nemožno aplikovať na jej právnu vec.

IV. Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

10. Sťažovateľka ústavnou sťažnosťou namieta porušenie jej základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy napadnutým uznesením okresného súdu o zamietnutí jej sťažnosti proti rozhodnutiu vyššieho súdneho úradníka, ktorým bolo zastavené konanie pre nezaplatenie súdneho poplatku.

11. Podstata základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy spočíva v tom, že každý sa môže domáhať ochrany svojich práv na súde. Tomuto oprávneniu zodpovedá povinnosť súdu nezávisle a nestranne vo veci konať tak, aby bola právu, ktorého porušenie sa namieta, poskytnutá ochrana v medziach zákonov, ktoré tento článok ústavy o základnom práve na súdnu ochranu vykonávajú (čl. 46 ods. 4 ústavy v spojení s čl. 51 ústavy).

12. S ohľadom na vymedzený predmet konania ústavný súd už viackrát zdôraznil, že právo na súdnu ochranu (právo na prístup k súdu) nie je absolútne, ale v záujme zaistenia právnej istoty a riadneho výkonu spravodlivosti podlieha podmienkam (v súlade s čl. 46 ods. 4 v spojení s čl. 51 ods. 1 ústavy), akými sú napríklad procesná subjektivita, zákonné lehoty, náležitosti žaloby, *exceptio rei iudicatae* (prekážka právoplatne rozhodnutej veci), prekážka litispendencie, ako aj platenie súdnych poplatkov a iné podmienky súdneho konania. Ústava ani dohovor negarantujú právo na bezplatné súdne konanie.

13. Povinnosť zaplatiť súdny poplatok v súvislosti s podaním žaloby v civilnom konaní nemôže byť považovaná za obmedzenie práva na prístup k súdu alebo práva na súd, ktoré by bolo samo osebe nezlučiteľné s čl. 46 ods. 1 ústavy, resp. s čl. 6 ods. 1 dohovoru (napr. rozsudok ESLP vo veci Kreuz proti Poľsku z 19. 6. 2001, sťažnosť č. 28249/95, bod 60; rozsudok vo veci Airey proti Írsku z 9. 10. 1979, sťažnosť č. 6289/73, bod 26). Ak je strana priamo zo zákona oslobodená od súdneho poplatku, no napriek tomu pre nezaplatenie súdneho poplatku dôjde k zastaveniu konania, znamená to zásah do práva na prístup k súdu, teda porušenie základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (II. ÚS 579/2018).

14. Rozhodovanie o súdnych poplatkoch – napr. o oslobodení od súdnych poplatkov, o zastavení konania pre nezaplatenie súdneho poplatku a podobne – spravidla nemôže byť predmetom ústavnej ochrany, pretože aj keď sa jeho výsledok sekundárne dotýka účastníka konania, samotný „spor“ o oslobodenie od súdnych poplatkov vzhľadom na podstatu konania v zásade nedosahuje intenzitu opodstatňujúcu porušenie základných práv a slobôd sťažovateľa (z novšej judikatúry napr. II. ÚS 224/2018, II. ÚS 105/2018, II. ÚS 134/2015, II. ÚS 361/2015). Rozhodovanie o tom, či sú splnené zákonom ustanovené podmienky, napríklad pre oslobodenie od súdnych poplatkov, o následkoch nepriznania oslobodenia od povinnosti zaplatiť súdny poplatok alebo o zastavení konania pre nezaplatenie súdneho poplatku, spadá výlučne do rozhodovacej právomoci všeobecných súdov. Je preto vecou judikatúry všeobecných súdov, aby vymedzila kritériá, z ktorých bude pri aplikácii zákonných ustanovení týkajúcich sa súdnych poplatkov vychádzať (porov. I. ÚS 27/2014, III. ÚS 559/2011, III. ÚS 441/2014).

15. Aj rozhodovanie všeobecných súdov o uložení povinnosti zaplatiť súdny poplatok však musí mať zákonný podklad a nemôže byť výsledkom arbitrárneho prístupu či zjavne nesprávneho posúdenia situácie predpisom podústavného práva, ktorým je v tomto prípade zákon o súdnych

poplatkoch. Zároveň musí odôvodnenie súdneho rozhodnutia jasne a zrozumiteľne poskytovať odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu (III. ÚS 78/07, IV. ÚS 115/03, III. ÚS 209/04).

16. Nosná námietka spočíva v tvrdení, že okresný súd napriek zákonu odporujúcej sume vyrubeneho súdneho poplatku za podanú žalobu konanie zastavil, čím nerešpektoval § 10 ods. 2 písm. c) zákona o súdnych poplatkoch a na relevantné námietky sťažovateľky obsiahnuté v jej sťažnosti týkajúce sa nesprávnej výšky súdneho poplatku žiadnym spôsobom nereagoval.

17. V kontexte predloženej sťažnostnej argumentácie preto ústavný súd skúmal, či sa sudca okresného súdu adekvátne a preskúmateľne vysporiadal s argumentmi sťažovateľky uplatnenými v jej sťažnosti proti rozhodnutiu vyššieho súdneho úradníka, a teda či namietané uznesenie spĺňa kvalitatívne požiadavky kladené na odôvodnenie súdneho rozhodnutia.

18. Hneď v úvode je potrebné uviesť, že sudca okresného súdu (rovnako ako vyšší súdny úradník) skutočne rezignoval na uplatnenú námietku sťažovateľky týkajúcu sa nesprávneho výpočtu súdneho poplatku za podanie žaloby, v dôsledku nezaplatenia ktorého došlo k zastaveniu konania. Uvedené síce predstavuje pochybenie konajúceho súdu, tak ako to tvrdí sťažovateľka v ústavnej sťažnosti, avšak v preskúmvanej veci bolo podstatným východiskom, že poplatková povinnosť vznikla sťažovateľke v súlade s § 5 ods. 1 písm. a) zákona o súdnych poplatkoch už podaním žaloby. Keďže sťažovateľka súdny poplatok splatný podaním žaloby neuhradila, okresný súd ju v zmysle § 10 ods. 1 zákona o súdnych poplatkoch vyzval na jeho zaplatenie v lehote 10 dní od doručenia predmetnej výzvy. V tomto smere ústavný súd zdôrazňuje, že inštitút následnej výzvy (použiteľnej v prípade nesplnenia zákonnej povinnosti poplatníka) umožňuje poplatníkovi zaplatiť súdny poplatok ešte v dodatočnej lehote, ktorú možno z jej povahy označiť za lehotu na nápravu. Výzva na zaplatenie súdneho poplatku je teda do určitej miery privilegiom, pričom jej účelom nie je uloženie povinnosti zaplatiť súdny poplatok, ale upozornenie na jej nesplnenie, keďže samotná poplatková povinnosť vyplýva priamo zo zákona o súdnych poplatkoch a je podmienkou na to, aby súd mohol pokračovať v konaní (obdobne III. ÚS 196/2018, I. ÚS 379/2022, I. ÚS 152/2022, IV. ÚS 186/2022). Takejto výzvy sa sťažovateľke preukázateľne dostalo a po preskúmaní jej obsahu možno prisvedčiť tvrdeniam okresného súdu, že výzva vrátane platobného predpisu obsahovala všetky náležitosti vyžadované zákonnou právnou úpravou na to, aby sťažovateľka vedela a mohla súdny poplatok za podanú žalobu uhradiť (výška, lehota, spôsob úhrady, poučenia).

19. Rozhodnutie o zastavení konania tak predstavovalo logický a zákonný následok nezaplatenia súdneho poplatku za podanú žalobu. Tento zákonný následok spôsobený procesnou pasivitou sťažovateľky vyplýva z § 10 ods. 1 zákona o súdnych poplatkoch a nepodlieha prípadnej diskreícii vo veci konajúceho všeobecného súdu.

20. Napriek tomu, že zaoberať sa námietkou nesprávnej aplikácie § 6 ods. 3 zákona o súdnych poplatkoch majúcej vplyv na výpočet súdneho poplatku bolo v danom prípade jednoznačne úlohou sudcu okresného súdu pri rozhodovaní o uplatnenej sťažnosti sťažovateľky, ústavný súd sa považuje za potrebné k uvedenému vyjadriť, keďže aj deficit v oblasti chybného posúdenia poplatkovej povinnosti je spôsobilý zasiahnuť do ústavne zaručeného práva na prístup k súdu (pozri napr. III. ÚS 331/2022). Uvedené však nebol prípad sťažovateľky.

21. Podľa § 6 ods. 3 prvej vety zákona o súdnych poplatkoch ak sa úkony a konania vykonávajú na základe podania podaného elektronickými prostriedkami do elektronickej schránky orgánu podľa § 3, elektronickými prostriedkami prostredníctvom jednotného kontaktného miesta alebo poštového podniku vykonávajúceho činnosť osvedčujúcej osoby (ďalej len „osvedčujúca osoba“) a ak tento zákon pri jednotlivých položkách sadzobníka neustanovuje inak, sadzba poplatku je 50 % zo sadzby poplatku ustanovenej v sadzobníku, znížená najviac o 70 eur.

22. Z obsahu predloženej žaloby z 5. februára 2021 vyplýva, že sťažovateľka si žalobným petitom uplatnila päť samostatných nárokov, ktorými sa voči žalovanej domáhala uverejnenia ospravedlnenia v presne naformulovanom znení (I. výrok), náhrady bolestného v sume 709,10 eur (II. výrok), náhrady sťaženia spoločenského uplatnenia v sume 709,10 eur (III. výrok), náhrady liečebných nákladov v sume 511,36 eur (IV. výrok) a náhrady nemajetkovej ujmy v sume 15 000 eur (V. výrok).

23. Vyšší súdny úradník vyzval sťažovateľku na zaplatenie súdneho poplatku za podanú žalobu celkom v sume 561,50 eur, ku ktorej dospel súčtom čiastkových súdnych poplatkov vyrubených podľa položky č. 1 písm. a) a položky 7b Sadzobníka súdnych poplatkov, pričom túto sumu následne podľa § 6 ods. 3 zákona o súdnych poplatkoch znížil o 70 eur.

24. Podľa názoru ústavného súdu nie je možné prijať interpretáciu sťažovateľky, v zmysle ktorej mal okresný súd najprv určiť sumu súdneho poplatku pri každom jednotlivom nároku samostatne, túto mal znížiť o 50 %, resp. o sumu 70 eur, a až následne tieto čiastkové súdne poplatky sčítať. Žaloba sťažovateľky podaná do elektronickej schránky okresného súdu totiž predstavuje jeden procesný úkon, na podklade ktorého sa začalo samotné sporové konanie. Okresným súdom realizované zníženie ustáleného súdneho poplatku o 70 eur tak zodpovedá správnej interpretácii § 6 ods. 3 zákona o súdnych poplatkoch, pri ktorej je s prihliadnutím na špecifickú okolnosť spojeného konania o piatich žalobných nárokoch potrebné pod pojmom „sadzba poplatku“ rozumieť súčet jednotlivých položiek, z ktorých vyrubený súdny poplatok pozostáva. V zmysle citovaného ustanovenia § 6 ods. 3 zákona o súdnych poplatkoch predstavuje suma 70 eur maximálny rozsah zvýhodnenia poplatníka za použitú formu konkrétneho procesného úkonu (podania) vykonaného prostredníctvom elektronických prostriedkov do elektronickej schránky súdu. Nič teda nenasvedčuje tomu, že by okresný súd vyrubil súdny poplatok vo výške odporujúcej právnej úprave, čo by malo podľa sťažovateľky vyústiť do aplikácie § 10 ods. 2 písm. c) zákona o súdnych poplatkoch.

25. Na základe uvedeného ústavný súd uzatvára, že hoci sa okresný súd dopustil pochybenia spočívajúceho v absencii osobitnej reakcie na výhradu sťažovateľky o nesprávne určenej sume vyrubeného súdneho poplatku, jeho intenzita nenadobudla s ohľadom na uvedené ústavnoprávny význam. Ústavný súd v danom prípade neidentifikoval taký zásah do označeného základného práva sťažovateľky, ktorý by odôvodňoval uplatnenie jeho kasačnej právomoci, pretože takýto krok by bol len formálny a nemohol by v konečnom dôsledku ovplyvniť postavenie sťažovateľky a výsledok konania. V tejto súvislosti dopĺňa, že zastavenie konania pre sťažovateľku nepredstavuje prekážku rozhodnutej veci, takže jej nič nebráni, aby žalobu podala opätovne. Nepriaznivé následky síce hrozia v súvislosti s možným premlčaním práva, avšak tu je možné odkázať na zásadu *vigilantibus iura scripta sunt* (práva patria bdelym). Je teda na každom, aby sa svojich práv domáhal pokiaľ možno včas.

26. Z týchto dôvodov ústavný súd podľa § 133 ods. 1 zákona o ústavnom súde *a contrario* ústavnej sťažnosti sťažovateľky nevyhovel. Vzhľadom na nevyhovenie ústavnej sťažnosti v celom rozsahu bolo už bez právneho dôvodu rozhodovať o ďalších procesných návrhoch sťažovateľky, ktoré by mali oporu len vo vyslovení porušenia jej v ústavnej sťažnosti označeného základného práva.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Bratislave (detašované pracovisko) 1. decembra 2022

Miloš Maďar
predseda senátu